

Mivel a szemlerovatunkban ismertetett folyóiratok jobbjára egyetlen magyarországi és határon túli magyar könyvtárban sem találhatók meg, szeretnénk lapunk olvasói számára a jövőben lehetővé tenni, hogy —akár visszamenőleg is— elolvashassák azon cikkeket, melyek lapszemlénkből érdeklődésüket felkeltették. Kérjük, ilyen irányú igényüket írásban jelezzék Társaságunk levelezési címén!

Ars Organi 47 (1999) március

Az Orgonabarátok Társasága (Gesellschaft der Orgelfreunde) lapjának tavaszi számát az egyesület tavaly megválasztott új elnöke, Wolfgang Baumgratz brémai professzor írása vezeti be. Baumgratz elődje, *Alfred Reichling* tevékenységét méltatja, aki 1983 és 1998 között állt a Társaság élén.

Axel Unnerbäck tanulmánya a *svéd orgonaépítés történetét* vázolja fel a már dokumentálható XIV. századi kezdetektől napjainkig. A svéd orgonaépítésre a német orgonakultúra volt döntő hatással: a XVII. században a stockholmi német gyülekezet temploma egyházzenei központként is működött, a század végétől kezdve pedig számos német orgonaépítő telepedett le az országban. Közöttük a legjelentősebb Hans Heinrich Cahman (1644k.–1699), Hans Christoph Fritzsche veje és egykori segédje volt. A XVIII. század a svéd barokk orgonaépítészet virágkora; központjai Stockholm és Linköping voltak. — A XIX. század kezdetén a svéd állam költségén két orgonaépítőt (Pehr Zacharias Strand, Gustaf Andersson) képeztek ki Halleban illetve Lipsceben, akik később a romantikus irányzat vezető képviselőivé váltak. — Az utóromantikus orgonaépítészet legjelentősebb alakja —Per Larsson Åkerman (1826–1876)— ugyancsak állami ösztöndíjjal tanulhatott Brüsszelben, a Merklin-Schütze-cégnél. A XIX. század utolsó és a XX. század első évtizedeiben a svéd orgonazene is Franck, Widor és Reger utóromantikus stílusával rokon. — Az elzászi reform és a német orgonamozgalom eszméinek hatására igen korán, már 1936-ban megkezdődött a historikus orgonák felmérése és nyilvántartása, a mechanikus csúszkaládás orgonák építése azonban csak 1950 után vált általánossá.

Günter Seggermann *Paul Rother hamburgi orgonaépítő* (1871–1960) tevékenységét ismerteti. A sziléziai születésű Rother 1899-től kezdődően működött önállóan, üzeméből az utóromantika (illetve az elzászi reform) szellemében készült hangszerek kerültek ki. A '20-as évektől kibontakozó északnémet orgonamozgalom eszméivel élete végéig nem tudott azonosulni, s bár ezért a hamburgi evangélikus egyháztól 1929 után nem kapott több megrendelést, továbbra is regiszterrekeszes szelládát és pneumatikus traktúrát épített. A II. világháborút követő években valamennyi munkatársa elhagyta, így később már csak kisebb javításokkal, hangolással foglalkozhatott. — Mintegy 120 teljesen új vagy nagyobb átépítéssel készült orgonájából (a tanulmányhoz ezek

részletes listája csatlakozik) mára mindössze két hangszer maradt meg közel eredeti állapotban, a többi a háború áldozata lett, vagy azokat az orgonamozgalmi szellemében teljesen átépítették, illetve új hangszerre cserélték.

A folyóirat új, műemlékvédelemmel foglalkozó rovatában Martin Balz azt vizsgálja, hogy *milyen sors vár a II. világháborútól 1980-ig terjedő korszak* (a neobarokk éra) *orgonáira*? Elvi alapvetésként leszögezi, hogy egy sikertelen *műalkotás* tulajdonképpen nem avulhat el, stílusváltozások közepette is lehet egy ilyen hangszeren meggyőzően muzsikálni, hiszen egy jó orgonista nemcsak a kompozíciót, hanem magát az instrumentumot is interpretálni képes. A továbbiakban a szerző a már ismert műemléki irányelveket sorolja fel, végül kifejezi reményét, hogy korunk türelmesebb lesz a tegnapi stílusának hangszereivel szemben, mint azt hajdan a romantika vagy a neobarokk mozgalom — a nagyapák és apák nemzedéke — tette.

Felix Friedrich a *finnországi Kotka evangélikus templomában* az elmúlt évben felavatott orgonát mutatja be. A hangszert, mely lényegét tekintve a *freibergeri Silbermann-orgona kópiája*, a finn Martti Porthan üzeme készítette.

Friedrich W. Riedel *Maria Laach bencés apátsági templomának új karorgonájának* építését ismerteti (Klais/Bonn, II/22 [20]). Az elsősorban délnémet mintákat követő hangszer a román stílusú bazilika kereszthajójának déli szakaszán, a gótikus orgonákhoz hasonlóan, fecskefészekszerűen lett felállítva. — Martin Kuhnt *egy kis barokk orgona*, a laumersheimi Szent Bertalan-templom hangszerének (Johann Hoffmann/Würzburg, 1717, I/8) *történetéről és restaurálásáról* (Vleugels/Hardheim, 1997) számol be részletesen.

A dokumentum-rovatból ezúttal két századfordulós *romantikus orgona* *diszpozícióját és hangzásának korabeli leírását ismerhetjük meg*. A közreadó — ugyancsak Friedrich W. Riedel — rövid bevezetőjében számba veszi az orgonatörténet jelentősebb regiszterleírásait, „regisztertanait”, s utal az évszázadokon át változatlan formában használt *terminus technicusok*, regiszternevek mögött álló hangszínek rendkívüli változatosságára és változandóságára. A bemutatott két diszpozíció és korabeli értékelésükön a végtelenségig kifinomult későromantikus hangszerelőművészet hatása tükröződik.

A szakcikkek sorát a neves osztrák orgonatörténész, Karl Schütz írása zárja, melyben a *középkori templomok orgonáiról* 1998. augusztus 3-án Trierben tartott szimpózium előadásait foglalja össze. Végül — mintegy 11 oldalon át — az utóbbi években készült új orgonák felavatása alkalmából kiadott orgona-monográfiák („Festschrift”-ek) könyvészeti adatait és rövid ismertetését olvashatjuk.

Ars Organi 47 (1999) június

A folyóirat nyári száma az orgonajáték és az orgonaépítés iránt érdeklődőknek is bőven kínál olvasnivalót, néhány írás pedig elsősorban a hangszerek tulajdonosainak, felelős karbantartóinak szól.